

տարւոյն ժողովուրդը ուզեց այս պատուոյն մասնակից ըլլալ. որով ուրիշ երկու գանձաւոր հարկ եղաւ աւելցնել: Երկրորդ պիւնիկեան պատերազմին ժամանակը գանձաւորաց թիւը ութ ելաւ, ու հետզհետէ օրէ օր կ'աւելնայ. ասոնցմէ երկուքը Գաւթաւորի բաղադրի անուամբ հռոմ կը կենան: Իրենց էական պաշտօնն է հասարակաց դրամին տեսչութիւնը: Տէրութեան եկամուտը կը հաւաքեն, անոր պիտոյքը կը հոգան, տուգանքը ձեռք կը բերեն, և ելուստից հաշիւը կը բռնեն, ուսկից կ'իմացուի իրենց տեսչութեան ուղիղ: Հսկողութիւնը: Իրենց յանձն է դարձեալ հռոմեական Արծուեաց պահպանութիւնը, երբոր բանակները արշաւանքէ մը ետ կը դառնան, Կառնոսին՝ տաճարը կը դնեն անոնց նշանները հանդերձ հասարակաց գանձովը, և երբ նորէն բանակը պատերազմի երթալու ձեռք զարնէ՝ զանոնք դարձեալ զօրավարաց կը յանձնեն: Նոյնպէս Բաւոյի Գաւթաւորաց պաշտօնն է գեսպանաց բնակարանը հոգալ, անոնց պիտոյքին խնամք տանիլ, և յանուն հասարակապետութեան գեսպանաց որոշուած ընծաները անոնց յանձնել:

Կը շարունակուի:

Հեռագրական նորայուր մը:

Երբ ազլանդական հեռագրին պատմը, որ կը կապէր ուղղակի զՆիգղիա մերիկոյ հետ, հաստատուեցաւ ու լուր լ'ոնտրայի մէջ ծանուցուեցաւ. քանի ը օր ետքը լորտերուն խորհրդարանին՝ ռչակաւոր անդամներէն մէկը հեռաւրական նորահաստատ պաշտօնարանը երկայացաւ:

— «Պարոն, ըստ պաշտօնատէրին, ուզեմ հեռագրական լուր մը ղրկել ի Նիգղիանէս Նոր-Լորկի:

— Տէր իմ, անշուշտ չէք գիտեր որ եռ ամենայն ինչ բարեկարգուած չէ:

— Պիտե՞ս իմ ո՞վ ըլլալս. ազլանական հեռագրական ընկերութեան ասն հազար բաժանորդութիւն ունիմ ես. ահա քեզի երկու հարիւր ունիւն (5000 ֆր.), խնդրեմ կատարէ ինչ որ քեզի ըսեմ:

— Տէր իմ, պատասխանեց պաշտօնատէրն յարգութեամբ, պիտի գիտնաք ամէն մէկ բառը վայրկեան մը կ'ուզէ սնելու, հետեւաբար հարցմանդ պա-

տասխանը ղրկելնէս ետեւ երկուքուկէս ժամէն առաջ չենք կրնար ընդունիլ:

— Կը սպասեմ:

— Հրամայեցէք, ըսէք ձեր հեռագրական լուրը:

«Լ'ոնտրա, երեկոյեան ժամ 5.

«Խաւրեցէք ինծի ամենէն զօրաւոր կայծն որ ձեր գործիներովը կրնաք գոյացունել, միայն վայրկեան մը առաջ ինծի իմաց տուէք»:

«Եստաւ ու սպասեց ամենայն համբերութեամբ:

Սամր եօթնին ու քառասունհինգ վայրկեանին, որ է ըսել, հեռագրական լուրը ղրկելէն երկու ժամ ու կէս վերջը, հեռագիրը կը պատասխանէր:

«Ս. Յովհաննէս Նոր-Լորկի:

«Վայրկեանէ մը կ'ընդունիք ձեր խընդրած կայծը»:

Լ. Լ. լորտը ծոցէն տուփ մը հանեց ու մէջէն՝ Վանայի «Իկար» մը առնելով՝ կտոր մը աբեթ ելեքտրական թելին վրայ բռնեց, որ մէկէն բռնկեցաւ, և անով «Իկար» վառեց ու ծանրութեամբ մը ծխելով պաշտօնարանէն դուրս ելաւ:

Իւս կիսադնտէն այս կերպով կրակ ուղեւոր լուրը հաղիւ թէ տարածուեցաւ անգղիացի ազնուականաց մէջ, ամէնքը ուղեցին բերել փալ այս կրակը, որով պաշտօնարանը խել մը օր բաղմութեամբ լցուած էր, որոնք կու գային «Իկար»ին վառելու 5,000 ֆրանքով: Եւ անկէ ետքն ալ շատ ծխախոտ ծախողներն իրենց խանութին կանթեղներուն ապակիներուն չորս կողմը գրած ունէին «Նոր-Լորկէն եկած հուր»:

Վերջին աշխարհառաւար Գաղղիոյ:

Ինչպէս որ սովորութիւն է, ամէն հինգ տարին մէյմը բովանդակ Վաղղիա աշխարհահամար կ'ըլլուի. 1861 տարին այս հնգամեայ շրջանին վերջինն ըլլալով, ներկայ տարւոյս առաջին օրը հրատարակուեցաւ նոր աշխարհահա-

մարը, որոնք մեջ զգալի կերպով բազմա-
ցած կը տեսնուի Վաղղիոյ բնակչաց
թիւը: Եւ խիստն թաց աշխարհահամարն,
որ 1856 տարւոյն եղաւ, Վաղղիա ունէր
86 գաւառ և 36,039,364 բնակիչ: Իսկ 1
յունուարի 1862 ամին, Վաղղիա ունի
89 գաւառ և 37,382,225 բնակիչ: Ըսել
է թէ 1857 տարիէն ինչուան 1861 տա-
րուան հնգամեայ շրջանին ժամանակ
Վաղղիա աճեր է 1,342,861 կամ 3.72
առ % բնակչօք: Եւ յս թիւէն հանելով
նոր գաւառաց բնակիչքն, որ են 669,059
ոգիք, հին գաւառաց բնակչաց աճումը
կ'ըլլայ 673,802 ոգիք կամ 1.86 առ %:

Եւ խիստն թաց հնգամեայ երկու շրջա-
նաց մէջ այս աճումն աւելի նուազ էր.
ինչպէս 1846 տարիէն ինչուան 1851,
աճումն էր 382,684 ոգիք, կամ 1.08
առ %. և 1851 տարիէն մինչև 1856, ա-
ճումն էր քիչ մը նուազ քան զվերագոյն
թիւը. իսկ 1861 տարւոյն աշխարհա-
համարը գրեթէ կրկին աճումն կու-
տայ:

Եւ յս բանիս պատճառը դիւրին է
ըմբռնել, վասն զի նախընթաց շրջանին
ժամանակը շատ մը ձախող պարագա-
ներ վրայ եկան, ինչպէս էին գլխաւո-
րապէս հնձոց անբուականութիւնն ու
փոխադրական հիւանդութիւններն.
հասարակաց զարգացմանը բարօրու-
թեան ազդեցութեամբն երկրի մը
բնակիչքը կանոնաւոր կերպով կը սկը-
սին աճել:

Եւ ինչ 1851 տարիէն ինչուան 1856,
միայն 32 գաւառք յաճման էին. 1861
տարին 57 գաւառք յաճման են, և 29
գաւառք ՚ի նուազման, ուր 1856 տարին
54 գաւառք էին ՚ի նուազման:

Եւ յս ժաման Վաղղիոյ քաղաքական
վիճակը կը բաժնուի 89 գաւառ¹, 373
գեհք², 2,938 վիճակ³ և 37,510 շինա-
վայրք⁴. որոնց բնակչաց գումարն է
37,382,225 ոգիք. իսկ լճերի կը բա-
ժնուի երեք գաւառ, և ունի 2,677,973

բնակիչ: Որով կ'ըլլայ Վաղղիա և լճ-
ճերի ընդ ամէնը 40,060,198 բնակիչ:
Եւ յոնցմէ իբր 1,500,000 բողոքականք
են, 100,000 հրէայք, լճերի 2,470,
000 մահմետականք, մնացածը հռոմ-
մէական կաթողիկէայք:

Վաղղիոյ բնակիչքը դաս դաս բա-
ժնելով. են արուք՝ 18,642,504, էգք
18,739,721: Լճուրիք. արուք՝ 10,210,
756. էգք՝ 9,487,541: Լճուսնայեալք.
արք՝ 7,503,024, կանայք՝ 7,457,125:
Լճուրիք. արք՝ 928,724. կանայք՝ 1,795,
065:

Նոր տեսակ կենդանի մը:

Վամանակաւ երբ հասարակ չէր ե-
ղած ուամիկ ժողովրդեան մէջ ժամա-
ցուցի գործածութիւնը, շատ տեղ չէին
գիտեր անոր ինչ ըլլալը. օր մը մէկ
աղքատ և տխմար գեղջուկ մը երբոր
հօտը արածելու կը տանէր, ճամբան
մէկ ոսկի ժամացոյց մը կը գտնէ, որ
ձիաւորի մը ծոցէն ընկեր էր քիչ մը
առաջ, երբ յոգնած դադրած իջեր
ծառի մը շուքին տակ հանգչէր էր, և
յետոյ առանց ուշադրութեան ելեր
շարունակէր էր ճամբան: Հովիւր որ
ոչ երբեք ժամացոյց տեսեր էր՝ զար-
մացմամբ գոչեց. — Ո՛հ, ինչ կրնայ
ըլլալ ասիկայ որ ինքնիրեն կը խլրտի,
և կարծես թէ շունչ կ'առնու. — ա-
կանջին կը մերձեցնէ զայն, ու կ'ըսէ.
— Հոս ալ տարակոյս չկայ. ասոր մէջ
պէտք է որ կենդանի մը ըլլայ. և որչափ
ալ ասդին անդին դարձնեմ ու կրկին
կրկին դիտեմ զայն, այնչափ միտքս կը
հաստատուի որ ասիկայ հաւկիթ մը
ըլլայ. չըլլայ թէ մէկալ օր տեսնուած
մեծ թռչունը, որ մեր կողմերն անծա-
նօթ էր, ածած ըլլայ այս հաւկիթ
ասկէ անցնելու ժամանակը: — Ուստի
բնութեան այս նորուսը բողոքովին խորն
ընկզմած իր նորագիւտ մտածութեան
ցը, առանց կարող ըլլալու որոշել թէ

1. Գլ. Département.

2. Գլ. Arrondissement.

3. Գլ. Canton.

4. Գլ. Commune.